

## СУФІКСАЛЬНИЙ СЛОВОТВІР ІМЕННИКІВ В УКРАЇНСЬКИХ ГОВІРКАХ ЗАКАРПАТТЯ

Описано суфіксальний словотвір іменників в українських говірках Закарпаття. Розглянуто похідні чоловічого, жіночого та середнього родів, а також іменники *pluralia tantum*.

Ключові слова: суфіксальний словотвір, іменник, українські говірки Закарпаття, чоловічий, жіночий, середній роди, множинні іменники.

Описывается суффиксальное словообразование имен существительных в украинских говорах Закарпатья. Рассматриваются производные мужского, женского и среднего родов, а также существительные *pluralia tantum*.

Ключевые слова: суффиксальное словообразование, имя существительное, украинские говоры Закарпатья, мужской, женский, средний роды, множественные имена существительные.

In the article the suffixes creation of words of nouns is described in the Ukrainian patois of Transcarpathia. Examined the derivatives of masculine, feminine and neuter and also plural nouns.

Keywords: noun-forming suffixes, the Ukrainian patois of Transcarpathia, masculine, feminine, neuter, plural nouns.

Вивчення словотвору як сучасної української літературної мови, так і окремих діалектів довгий час залишалося поза увагою мовознавців. Становлення його (словотвору) як самостійної лінгвістичної дисципліни припадає на кінець 60-х рр. ХХ ст. Стремного розвитку спочатку набув російський словотвір. Це праці Г. О. Винокура, В. В. Виноградова, О. А. Земської, О. С. Кубрякової, В. М. Немченка, О. М. Тихонова та ін.

Розробкою теоретичних питань українського словотвору займався ряд мовознавців, серед яких І. І. Ковалік, С. П. Бевзенко, В. О. Горпинич, А. П. Грищенко, Л. Л. Гумецька, Т. М. Возний, Я. В. Закревська, П. І. Білоусенко та ін.

Український діалектний словотвір в останні десятиліття став об'єктом вивчення багатьох дослідників, таких як В. В. Німчук (закарпатські верхньонадборжавські говірки), К. М. Лук'янюк

(буковинські говірки), О. Т. Захарків (бойківський діалект), Л. Г. Яропуд (західноподільський говір), Г. В. Шумицька (північноморські говірки), Л. В. Дика (говірки полісько-середньонаддніпрянського порубіжжя), Г. Л. Аркушин (західнополіський діалект) та ін.

Поодинокі дослідження із діалектного словотвору представлені у статтях С. П. Бевзенка (словотворчі відмінності українських діалектів), І. І. Ковалика (іменниковий словотвір у говірці села Бітлі), В. Ф. Покальчука (суфіксальний словотвір іменників у надсянських говірках), Г. Ф. Шила (іменниковий словотвір у говорах басейну верхнього Дністра і верхньої Прип'яті), Н. Л. Осташ (словотвір іменників української розмовної мови) та ін.

Найповніше словотвір частини закарпатських говірок представлений у працях В. В. Німчука. Основну увагу автор сконцентрував на словотворі іменних частин мови у верхньонадборжавських говірках. Для нас становить особливий інтерес його праця «Спостереження над словотвором іменника в говірці села Довге, Іршавського району (Суфіксація)». Крім того, питання іменниково-го словотвору окремих закарпатських говірок розглядаються в дослідженнях таких науковців, як В. І. Добоша (говірки долини р. Тур'ї), І. Д. Пагирі (говірки західної Мукачівщини), П. М. Лизанця (говірки Затисся Виноградівського району), І. І. Фекети, В. Волкая (закарпатські говірки) та ін.

Предметом нашого дослідження є суфіксальний словотвір іменника в українських говірках Закарпатської області. Для збору матеріалу було розроблено спеціальну програму, яка нараховує 892 запитання. Фактичний матеріал записувався особисто експедиційним методом у 51 населеному пункті Закарпатської області.

Отже, проаналізувавши в роботі 2339 похідних лексем, утворених у говорах Закарпатської області, а також 1907 похідних інших діалектів та сучасної української літературної мови, ми дійшли таких висновків.

Деривати утворюються від іменників основ за допомогою 56 суфіксів (31 % похідних: *млачин*, *пасул'анка*, *глинище*, *дын:ича* та ін.), дієслівних – 77 суфіксів (42,6 % – *бабрак*, *дудлик*, *упалачка*, *тел:иц'я*, *личин'*е тощо), прикметників – 19 суфіксів (10,5 % – *миртвиц'*, *червінка*, *мн'акушика* і т. д.), числівників – 8 суфіксів (4,2 % – *одиниц'я*, *двац':атка*, *трит'ачка* і тому под.).

зрідка утворюються від прислівників та вигуків. Іменники *pluralia tantum* у говірках Закарпаття виникають за допомогою 20 суфіксів від іменниковоїх, прикметниковоїх, дієслівних та числівниковоїх основ (*про<sup>1</sup>водини*, *xo<sup>y</sup>дул<sup>1</sup>’i*, *жсо<sup>y</sup>ут<sup>1</sup>’кы*, *покр’юки*, *мн’ас<sup>1</sup>н’иц<sup>1</sup>’i* та ін.) і становлять 11,7 % похідних із 10 лексико-словотвірними значеннями.

За родовою ознакою склад похідних такий: іменники чоловічого роду утворюються за допомогою 50 суфіксів, із них 40 % дериватів утворено від дієслівних, 38 % – від іменниковоїх, 22 % – від прикметниковоїх основ. Рідко фіксуємо в говірках похідні чоловічого роду від числівниковоїх основ (*пер<sup>1</sup>вак*, *шес<sup>1</sup>так*, *вос<sup>1</sup>мак*, *дру<sup>1</sup>гак*). Утворюється 17 лексико-словотвірних значень.

Похідні жіночого роду виникають за допомогою 50 суфіксів. Найбільше таких дериватів утворюється від девербативів (50 %), 28,4 % похідних виникло від субстантивних, 13,5 % – від прикметниковоїх, 8,1 % – від числівниковоїх основ. За допомогою цих суфіксів від різних основ утворюються словотвірні типи із 33 словотвірними значеннями.

Деривати середнього роду виникають за допомогою 24 суфіксів від субстантивних (42,3 %) та дієслівних основ (57,7 %). Утворюються словотвірні типи із 17 лексико-словотвірними значеннями.

Отже, у говірках Закарпаття переважають похідні, утворені від дієслівних основ.

У досліджуваних говірках формуються деривати за допомогою суфіксів різної продуктивності. У творенні іменників чоловічого роду до високопродуктивних суфіксів відносимо *-ник* (17,2 %), *-ок* (12,8 %), *-ик* (10,2 %), *-аш* (8,7 %), *-ец’* (8,1 %), *-ар* (7,4 %), досить продуктивними є *-ач* (5,7 %), *-аник* (5,3 %), *-иск-о* (2,5 %), *-чик* (2,2 %), *-ук* (2,2 %), *-иич-е* (2,1 %), *-ун* (1,6 %), *-ілник* (1,3 %). Найменше дериватів утворюється за допомогою засобів *-лник* (1,1 %), *-ан* (1 %), *-ух* (0,8 %), *-иниц’* (0,7 %), *-ич* (0,6 %), *-ниц’* (0,5 %), *-ас* (0,2 %), *-ин* (0,2 %), *-іїнік* (0,2 %), *-овик* (0,2 %). Суфікси *-аз’*, *-их*, *-ил-о*, *-улник*, *-иник* виступають у поодиноких іменниках чоловічого роду. Із цими суфіксами утворюється ряд словотвірних типів (35 лексико-словотвірних значень): назви осіб чоловічої статі (*ро<sup>б</sup>о<sup>y</sup>т’аз’*, *сороч’каш*, *коле<sup>1</sup>сар’*, *лиш<sup>1</sup>кар’* тощо), назви істот (*тру<sup>1</sup>сак*,

доў<sup>1</sup>бак), назви конкретних предметів (кун<sup>1</sup>чар', жалий<sup>1</sup>л'ак та багато ін.), назви їжі та напоїв (мід<sup>1</sup>'аник, лизаник тощо), назви кухонного начиння (лиж<sup>1</sup>ник, чер<sup>1</sup>пак і т. п.), назви одягу, взуття, головних уборів та прикрас (пла<sup>1</sup>ток і т. п.), абстрактні поняття (з<sup>1</sup>рубан', с<sup>1</sup>поминок та ін.) та ін.

Переважна частина похідних жіночого роду в говірках Закарпаття утворюється за допомогою суфіксів *-к-а* (30,1 %), *-иц'-а* (16 %) *-анк-а* (14,2 %), *-ин-а* (13,3 %), *-ниц'-а* (5,1 %). Менш продуктивними виступають суфікси *-ачк-а* (3,5 %), *-алк-а* (1,7 %), *-арн'-а* (1,5 %), *-ан'-а* (1,4 %), *-их-а* (1,4 %), *-иич-а* (1,2 %), *-н'-а* (1 %), *-арк-а* (0,9 %), *-нин-а* (0,9 %), *-ал'-а* (0,8 %), *-лниц'-а* (0,8 %), *-аук-а* (0,7 %), *-аниц'-а* (0,7 %), *-ілк-а* (0,7 %), *-инк-а* (0,6 %), *-іук-а* (0,4 %), *-інк-а* (0,4 %), *-уук-а* (0,4 %), *-утн'-а* (0,4 %), *-ушк-а* (0,4 %), *-атин-а* (0,3 %), *-іл'-а* (0,3 %), *-н'анк-а* (0,3 %), *-дук-а* (0,3 %), *-ух-а* (0,3 %), *-иш-а* (0,3 %), *-ал'н'-а* (0,2 %), *-алниц'-а* (0,2 %), *-ивн'-а* (0,2 %), *-ын'-а* (0,2 %), *-іх-а* (0,2 %), *-лиц'-а* (0,2 %), *-овиц'-а* (0,2 %), *-ом-а* (0,2 %), *-учк-а* (0,2 %). Значна частина дериватів жіночого роду виникає за допомогою суфіксів, наявних у поодиноких назвах (*-авиц'-а*, *-ак-а*, *-в-а*, *-вк-а*, *-изн-а*, *-илк-а*, *-ік-а*, *-ілниц'-а*, *-ойн-а*, *-онк-а*, *-унк-а*, *-уин'-а*). За допомогою цих суфіксів у говірках Закарпаття формується низка словотвірних значень, зокрема назви осіб (*йази<sup>1</sup>качка*, *д'a<sup>1</sup>кан'* а і т. д.), назви істот (*быд<sup>1</sup>лина*, *бігалка* та ін.), назви конкретних предметів (*пірниц'*а, *йазанка* тощо), назви знарядь праці та пристосувань (*т'iапалка*, *дра<sup>1</sup>пан'* а і тому под.), назви кухонного начиння (*бл'a<sup>1</sup>хувка*, *су<sup>1</sup>дина* та ряд ін.), назви їжі та напоїв (*ро<sup>1</sup>с'iлниц'*а, *л'онаука* і т. д.) та багато ін. Зрідка в обстежених нами говірках фіксуються похідні, утворені від вигуків (*бір'*ка «вівця» < *бір'* «вигук, яким скликають овець»).

Похідні середнього роду утворюються майже в однаковій кількості від дієслівних (53,3 %) та субстантивних основ (46,7 %). Зрідка вони можуть утворюватися від прикметників (*бі<sup>1</sup>лило «весільна фата нареченої»*). Високопродуктивними виступають типи із суфіксами *-л-о* (24 %), *-ин'-а* (18,6 %), *-а/-'а* (18,3 %), *-ан'-а* (15,5 %). Дещо меншу продуктивність мають похідні із суфіксами *-иич-е* (6,2 %), *-атк-о* (4,3 %), *-и-е* (3,3 %), *-ен'-а* (2,9 %), *-нич-е* (2 %), *-овин'-е* (1,7 %), *-дук-а* (1,7 %), *-ниич-е* (1,4 %), *-овиич-е* (1,2 %), *-в-о* (1 %), *-к-о* (1 %). Малопродуктивними або зовсім

непродуктивними є суфікси *-бiiич-e*, *-ен-o*, *-еночк-o*, *-л'-a*, *-нин'-e*, *-овиск-o*, *-ств-o*, *-ч-a*. Утворюються типи із 19 лексико-словотвірними значеннями: назви полів, мотивованих найменуванням культур, які там росли (*йачмін:ииче*, *кононниче* та ін.), назви одягу, частин та предметів, пов'язаних із його виготовленням (*панкличе*, *рубат'a* і т. д.), назви інших конкретних предметів (*зиркал'це*, *подовин'a* тощо) та ін.

Іменники *pluralia tantum* утворюються за допомогою суфіксів *-к-i* (25,4 %), *-анк-i/-анк-ы* (22 %), *-ин-i* (10,7 %), менш продуктивними є *-ан-ы* (5,1 %), *-ниц'-i/-н'iц'-i* (5,1 %), *-анц'-i* (3,4 %), *-бiич-i* (3,4 %), *-ул'-i* (3,4 %). Більша частина суфіксів утворює поодинокі похідні. Переважають абстрактні назви.

Більшість суфіксів у говірках Закарпаття, а також в інших говорах української мови є багатозначними. До однозначних суфіксів відносимо лише 30 суфіксів (12,7 %): *-авиц'-a*, *-аўц'-i*, *-ак-a*, *-ал'-a*, *-алниц'-a*, *-ан-ы*, *-арн'-a*, *-атин-a*, *-ачк-a*, *-в-a*, *-вк-a*, *-ын'-a*, *-ік-a*, *-іл'-a*, *-ілниц'-a*, *-іх-a*, *-лиц'-a*, *-н'-a*, *-бiуц'-i*, *-ойiн-a*, *-онк-a*, *-от-a*, *-очк-i*, *-ул'-i*, *-ул'к-ы*, *-ун-i*, *-утн'-a*, *-учк-a*, *-ушк-a*, *-ушн'-a*.

Аналіз зібраного матеріалу показує, що закарпатські говірки на словотвірному рівні мають більшість рис, спільних для всіх говорів української мови. Але зафіксовано і низку відмінних, специфічних рис. За допомогою переважної більшості суфіксів утворюються високопродуктивні типи як у говірках Закарпаття, так і в інших українських діалектах, а також у сучасній українській літературній мові. Деякі суфікси говірок Закарпатської області виступають однаково продуктивними порівняно з іншими групами говорів та сучасною українською літературною мовою: серед іменників чоловічого роду – *-ак*, *-ец'*, *-ик*, *-ник*, *-ок*, *-чик* тощо; жіночого роду – *-ин-a*, *-иц'-a*, *-к-a*, *-ниц'-a* та ін.; середнього роду – *-ц-e*, *-ан'-a/ -ан'-e* і таке ін. Тільки деякі словотвірні типи із цими суфіксами мають різну продуктивність (часто в говірках Закарпаття вони непродуктивні, тоді ж як в інших говорах української мови або сучасній українській літературній мові – високопродуктивні або продуктивні чи навпаки).

Низка специфічних рис, виділяє закарпатський діалект з-поміж інших діалектів української мови, а також сучасної української літературної мови. Наприклад, деривати чоловічого роду із

суфіксом *-ач* у говірках Закарпаття утворюють високопродуктивний тип назв осіб за зовнішньою або внутрішньою ознакою (*к'є<sup>u</sup>л'уχач*, *бембе<sup>u</sup>хач*, *боро<sup>u</sup>дач*, *гор<sup>u</sup>бач*, *пыс<sup>u</sup>кач* та ін.), у той час як у літературній мові творяться лише поодинокі слова. Або ж навпаки, тип назв знарядь праці та різних пристосувань із цим суфіксом у говірках Закарпаття малопродуктивний (*план<sup>u</sup>кач*, *с'ир<sup>u</sup>кач* та деякі ін.), а в інших діалектах української мови він високопродуктивний (зокрема в бойківських, гуцульських, поліських та деяких ін.). Суфікс *-ец'* високопродуктивний у говірках Закарпатської області та в інших говорах української мови (наприклад, гуцульських, наддністрянських, західнополіських). Фіксуємо із ним 5 словотвірних типів (назви осіб, зоологічні назви, назви конкретних предметів, назви різних місцевостей та приміщень, назви рослин), а в українській літературній мові, за даними Л. Родніної, із цим суфіксом могли виникати похідні лише серед назв осіб. Словотвірний тип назв рослин (*драту<sup>u</sup>лиц'*, *че<sup>u</sup>ривиц'*) із цим суфіксом у говірках Закарпаття непродуктивний, тоді як у гуцульських та наддністрянських говорах тип продуктивний. Непродуктивний у говірках Закарпаття словотвірний тип назв осіб із суфіксом *-ил-о* (*здоро<sup>u</sup>вило*), а в сучасній українській літературній мові цей словотвірний тип високопродуктивний. Високопродуктивним у говірках Закарпаття є суфікс *-ник* (зокрема віддієслівні похідні), а в говірках полісько-середньонаддніпрянського порубіжжя дериватів із цим суфіксом небагато. Дещо більше спільніх рис говірок Закарпаття фіксуємо із бойківськими та поліськими говірками. Гуцульські говірки за межами області частіше відрізняються лише фонетичними варіантами суфіксів.

Більшість словотвірних рис чотирьох груп говірок Закарпатської області (ужанські, верховинські, боржавські та марамороські) спільні, проте спостерігаються й деякі відмінності. Найчастіше вони проявляються в різних фонетичних варіантах одного й того ж самого суфікса (наприклад, *-ілк-a* у частині верховинських, *-івк-a* – у гуцульських, *-ювк-a* – у боржавських, *-увк-a* – у марамороських говірках. Найвиразніше на словотвірному рівні простежується різниця між гуцульськими та іншими говірками закарпатського говору. Наприклад, специфічними є суфікси *-ітан'* та *-ітен'* гуцульських говірок області. На решті території області утворені із цим суфіксом

не спостерігаємо. Лексема *гу́селник* за межами гуцульських говірок не вживается. У верховинських та ужанських говірках майже відсутні похідні із запозиченим від угорської мови суфіксом *-аиш*, на його місці нерідко виступає *-ар'* (*ско́тар'*, *сопіл'кар'* та ін.). У говірках Закарпаття спостерігається досить чітке розрізnenня як на лексичному рівні, так і на словотвірному між гуцульськими та іншими групами говірок Закарпатської області. Дещо важче спостерегти цю різницю між марамороськими, боржавськими, верховинськими та ужанськими говірками. Однак простежується деяка відмінність між ужанськими, верховинськими говірками, з одного боку, та марамороськими, боржавськими, – з іншого. Характерним тільки для ужанських говірок є суфікс *-ич*, *-нич* (*ды́н:ич*, *фасол'нич* та деякі інші), а в решті говірок цей суфікс не використовується (за винятком єдиної марамороської говірки с. Нанаково Хустського району).

Особливістю досліджуваних дериватів є збереження давніх праслов'янських форм (*вуйчанка*, *стрий'чанка*, *т'ут'чанка* та деякі ін.). Характерним для закарпатських говірок виявився суфікс *-аиш/-оиш*, угорський за походженням. Він функціонує переважно на території Закарпатської області. Більшість похідних із цим суфіксом повністю запозичені із угорської мови (*трембі́таш*, *ббӯ́таш*, *галдо́маш*, *гу́л'аиш*, *осто́лош* та ін.), дещо менше утворено на власне українському ґрунті за його допомогою від українських основ (*ко́паиш*, *свал'баиш*, *сороч'каиш* та ін.). Найбільше таких утворень у марамороських та боржавських говірках. Майже не використовується в говірках Закарпатської області суфікс *-ойін-а* (*перебойіна* «перегородка у хліві між худобою»), поширений лише на території верховинських говірок Закарпатської області. Поява його тут напевно, пов'язана із бойківськими говірками.

Демінутиви в говірках Закарпаття утворюються за допомогою суфіксів *-иц'* (*в'їниц'*, *бара́ниц'* та ін.), *-ик* (*пôк'роб'чик*, *гôубаник* і т. д.), *-ок* (*рекличок*, *пласток* і тому под.), *-чик* (*да́рабчик*, *пе́с'т'унчик* та ін.), *-ин-а* (*дору́жина*, *по́точина* та ін.), *-к-а* (*ну(ї)чка*, *поро́с'учка*, та ін.), *-а/-'а* (*кача*, *потка́н'а* тощо), *-атк-о* (*ти́л'атко*, *пуйчатко* і тому под.), *-к-о* (*вікин'ко*, *дрыв'ко* і т. д.), *-ц-е* (*ко́рьтице*, *маселце* та ін.) та деякі ін. Зневажливий,

згрубілий відтінок словам надають суфікси *-ач* (*к'є<sup>u</sup>л'у<sup>h</sup>ач*, *пыс<sup>h</sup>кач* тощо), *-иск-о* (*бреха<sup>h</sup>иско*, *жи<sup>h</sup>иско* та деякі ін.), *-иич-е* (*прийма<sup>h</sup>ииче*, *йало<sup>h</sup>ииче* та ін.), *-ак* (*глу<sup>h</sup>ак*, *здых<sup>h</sup>л'ак* і тому под.), *-аниц'-а* (*п<sup>h</sup>ианиц'<sup>h</sup>а* та деякі ін.) та ін.

Переважна більшість суфіксів у досліджуваних говірках багатозначна, тобто за їх допомогою утворюється декілька словотвірних типів, близьких за значенням (назви конкретних предметів, назви одягу, назви їжі та кухонного начиння тощо). Омонімічними вважаємо суфікси, які, крім основних значень, вносять у слово новий відтінок (згрубості, зневажливості, збільшеності тощо – *-ин-а*, *-иич-е*, *-ец'* та ін.). Для творення похідних іменників використовуються також синонімічні суфікси, які утворюють слова з однаковим або близьким значенням від однієї й тієї самої основи, наприклад, «той, хто доїть овець у колгоспі»: **-ар** (*до<sup>h</sup>ар*), **-ілник** (*-іл'ник*) (*доілник*); «дружина, або дочка (рідко) мельника»: **-к-а** (*мел:ичка*), **-ан'-а** (*мелни<sup>h</sup>кан'а*); «наріст на шкірі людини»: **-авк-а** (*бородавка*), **-иц'-а** (*борода<sup>h</sup>виц'*а); «хвороба Боткіна»: **-ачк-а** (*жсо<sup>h</sup>ут'ачка*), **-ух-а** (*жсо<sup>h</sup>ут'уха*) та ін.

У говірках Закарпаття деривати творяться за допомогою значної кількості суфіксів-омонімів:

серед відсубстантивних іменників:

*-ач<sup>1</sup>* (план<sup>h</sup>кач «спеціальна теслярська сокира з дуже широким лезом») – *-ач<sup>2</sup>* (тембе<sup>h</sup>ач, зневаж. «людина, у якої досить великий живіт; пузач, черевач»); *-ец'<sup>1</sup>* (драту<sup>h</sup>лиц' «хвощ польовий») – *-ец'<sup>2</sup>* (*пан'їриц'*, зменш. до *па<sup>h</sup>ир'* «папір»); *-ик<sub>1</sub>* (роглик «тісто з варенням або горіхами всередині») – *-ик<sup>2</sup>* (жебик, здріб. «кишенька»); *-ник<sup>1</sup>* (комірник «комірник; квартирант; староста на весіллі») – *-ник<sup>2</sup>* (акацник, збірн. «зарості псевдоакації»); *-ок<sup>1</sup>* (подолок «спідній одяг, який жінки одягали під плаття») – *-ок<sup>2</sup>* (піша<sup>h</sup>чок, зменш. до *пі<sup>h</sup>шак* «стежка»); *-ин-а<sup>1</sup>* (вен<sup>h</sup>рина «м'ясо кабана») – *-ин-а<sup>2</sup>* (берези<sup>h</sup>на, збірн. «зарість молодої берези») – *-ин-а<sup>3</sup>* (цура<sup>h</sup>тина, однічне «бідна одежина») – *-ин-а<sup>4</sup>* (дору<sup>h</sup>жина, зменш. дорога); *-ан'-а<sup>1</sup>* (ре<sup>h</sup>ан'а «велика тепла вовняна хустка з бахромою») – *-ан'-а<sup>2</sup>* (бембе<sup>h</sup>хан'а, зневаж. «повнувана жінка»); *-к-а<sup>1</sup>* (ш<sup>h</sup>ичтка «пристрій, на якому чесали повісмо») – *-к-а<sup>2</sup>* (вуши<sup>h</sup>лийка, зневаж. «дівчина, у якої воші»);

серед відад'єктивних іменників:

-ак<sup>1</sup> (йас'н'ак «провидець») – -ак<sup>2</sup> (тупл'ак, зневаж. «нерозсудлива, нерозумна людина чоловічої статі»); -к-а<sup>1</sup> (тернôука «хустка з однотонної тонкої матерії») – -к-а<sup>2</sup> (хыравка, зневаж. «хвороблива дівчина»);

серед віддієслівних іменників:

-ак<sup>1</sup> (те́сак «спеціальна сокира, яку використовував тесляр») – -ак<sup>2</sup> (бабрак, зневаж. «повільний у роботі чоловік»); -нин-а<sup>1</sup> (ла-ма́нина «період збирання кукурудзи») – -нин-а<sup>2</sup> (жебра́нина, зневаж. «миlostиня»).

При творенні дериватів відбувається низка морфонологічних змін:

1) чергування приголосних: /к/ – /ч/ (моло́ко – мо́лочаник та багато ін.); /х/ – /ш/ (o<sup>y</sup>pix – o<sup>y</sup>(y, v)rішок тощо); /ц/ – /ч/ (no<sup>y</sup>к'рòвіц' – no<sup>y</sup>к'рòүчик та ін.); /г/ – /ж/ (круг – кру́жок); /л/ – /л'/ (здыхлый – здохл'ак і т. д.); /н/ – /н'/ (то́кан – то́кан'аник та ін.); /д/ – /д'/ (гад – га́д'ук та ін.); /т/ – /т'/ (слу́тый – слу́т'ак тощо); /с/ – /с'/ (ко́уба́са – ко́убас'аник і тому под.); /р/ – /р'/ (néро – 'nір'аник тощо);

2) чергування голосних: /i/ – /o/ (віз – во́зок), /y/, /ÿ/, /o/, /i/ – /o/ (пліт – плотина, вушчина від віск, воск);

3) між кінцевим губним приголосним або [р] твірної основи та суфіксом з'являються епентетичні [й], [л'], [н'] (рупл'а́ник, спл'ух, куп'янка, слиўн'янка, дым'н'янка і т. д.);

4) накладання голосних основи й суфікса: б́рал'а, з́вал'а, бігалка тощо.

5) у гуцульських говірках на місці [а] після м'яких приголосних та шиплячих маємо [и], рідко [е] (воло́с'инка, яблоч'инка, ка́пуск'инка, те́л'єтник та ін.).

Надійшла до редколегії 18.02.2013